

Dálkové kontakty Netolicka v raném středověku. Svědectví mincí a ozdob

N a d' a P R O F A N T O V Á

J a n V I D E M A N

Z d e n ě k Š T Ě P A N Č Í K

NĚL 75, 2020, s. 30–46

Long-distance contacts of the Netolice Area in the Early Middle Ages. The evidence of coins and ornaments

In this text, we present five extraordinary metal finds from the area of Netolice, the Prachatice District, dated to the period from the end of the 8th to the 10th centuries. Only two of them (a gilded belt strap end decorated with niello, and an imitative coin based on the Bavarian type) are chronologically related to the existence of the Na Jánu Hillfort as a centre; the other ones are earlier. All these finds are evidence of long-distance contacts of the area with the southeast (the late Avar type) and with the west especially (the two belt strap ends and two coins) and they were probably related to the so-called Linz Trail. The most important is the denier of Louis the Pious, minted in Paris, which extends the evidence of the circulation of Carolingian coins in Bohemia, and its close connection with Bavaria in the 9th century. The imitative issue based on the Bavarian type, dated to the period 967–976, extends this, relatively numerous, group of coins and attests the Bavarian influence in the 10th century Bohemia.

🗝️ *archaeological find; denier; belt strap end; long-distance contacts; Early Medieval Period; Netolice (Prachatice District) [CZ].*

🗝️ *nález; denár; nákonč; kontakty dálkové; raný středověk; Netolice (okr. Prachatice).*

Charakteristika regionu Netolicka

Městečko Netolice je jedním z nejstarších měst v jižních Čechách. Leží v severovýchodní části okresu Prachatice, zhruba 25 km severozápadně od Českých Budějovic. První písemná zmínka o netolickém hradišti se vztahuje již k roku 981, kdy je zmiňuje kronikář Kosmas ve své kronice v souvislosti s vy-

* PhDr. Naďa PROFANTOVÁ, CSc., Archeologický ústav AV ČR (Praha), profantova@arup.cas.cz. Podíl autorky je podpořen z grantu GA ČR č. 18-00477S *Mezi avarskou a karolinskou říší. Uzlové body dálkových kontaktů v Čechách 8.–9. století*; Ing. Jan VIDEMAN, Česká numismatická společnost (Kroměříž), jan.vid@seznam.cz; Mgr. et Mgr. Zdeněk ŠTĚPANČÍK, Národní památkový ústav, Územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, zdenek.stepancik@centum.cz.

mezením Slavníkova panství.¹ Hradiště v poloze Na Jánu, jak je nazýváno dle stejnojmenného kostela sv. Jana Křtitele, leží na východním okraji Netolic, kde se vypíná na ostrožně obtékané potokem Rapačov, někdy též zvaným Netolický potok. Důležitost hradiště byla dána především jeho polohou před vstupem do hlubokého pohraničního hvozdu nad křižovatkou starých dálkových cest.

Vlastní hradiště je složeno z podkovovité akropole o rozloze asi půl hektaru a rozsáhlého předhradí. Z východní strany bylo hradiště chráněno hlinito-kamenitým valem a trojitým příkopem, který odděloval akropoli od předhradí.² Na západní straně akropole se podařilo zachytit dvě fáze obvodové fortifikace s počátky již v 10. století. Hradiště fungovalo jako správní centrum do roku 1256.³ Pro 12. století jsou známa i jména správců – kastelánů, počínaje Nemojem (1167). Polohu zaniklého, původem raně středověkého kostela sv. Jana Křtitele zachytil geofyzikální průzkum a následný archeologický výzkum v jihozápadní části akropole.⁴

Pod netolickým hradištěm vznikala v průběhu času sídelní aglomerace, která se skládala z několika osad, zpočátku v podobě trhových osad, které se následně přetvořily v městský celek. Přednostní postavení zaujala osada kolem hrazeného kostela sv. Václava při staré dálkové cestě orientované jihozápadním směrem, směrem k hranici. Druhou osadu utvořila aglomerace kolem kostela Panny Marie, která se rozkládala podél cesty křižující cestu k hranici, orientované směrem od hradiště v Doudlebech přes Netolice a dále na Bavorov (Prachatice) a Volyni. Směr stezky naznačuje půdorys města a hromadný nález brakteátů z okolí Petrova Dvora.⁵

Ze širšího okolí Netolic pochází pět zajímavých náhodných nálezů kovových předmětů z období raného středověku, které jsou předmětem tohoto příspěvku. Tři z nich jsou ozdoby opasku a postroje, další dva pak reprezentují mince z 9. a 10. století. Tyto předměty jsou chronologicky i co do kulturní proveniencí výrazně signifikantní, a přes omezený nálezový kontext umožňují zpřesnit představy o začlenění regionu Netolicka v raném středověku do komunikačních a mocenských sítí.

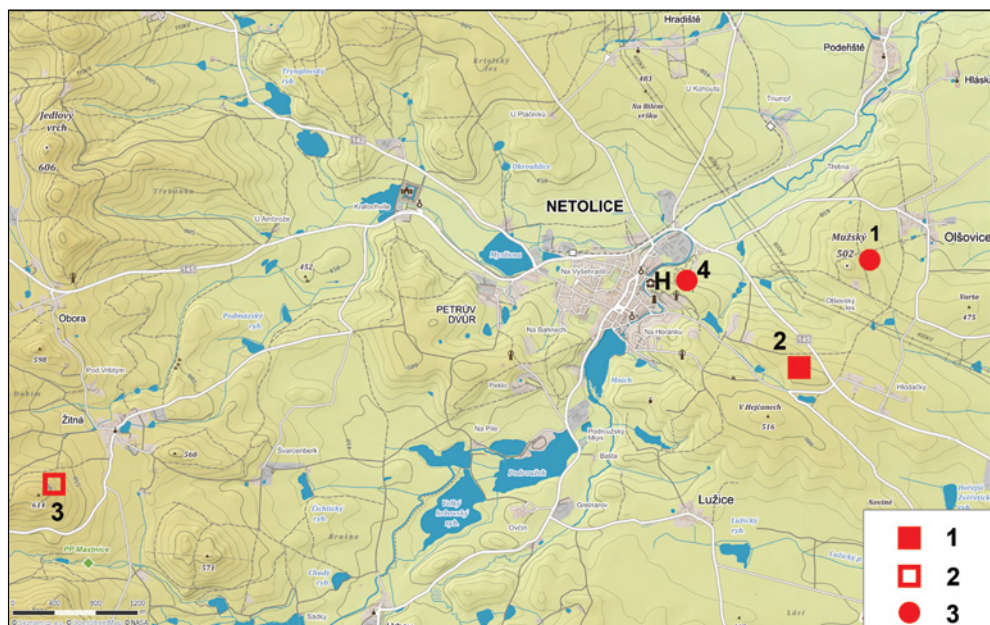
¹ *Fontes rerum Bohemiarum II. Cosmae chronicon Boemorum cum continuatoribus / Prameny dějin českých II. Kosmův letopis český s pokračovateli*, ed. Josef EMLER – Václav Vladivoj Tomek, Praha 1874 (dále jen KOSMAS), s. 41. Věrohodnost tohoto vymezení byla oprávněně zpochybněna nejen pro oblast jižních Čech, SLÁMA, Jiří: *Slavníkovci – významná či okrajová záležitost českých dějin 10. století?*, Archeologické rozhledy 47, 1995, s. 198.

² BENEŠ, Jaromír – PARKMAN, Marek – PTÁK, Martin – ŠÁLKOVÁ, Tereza: *Archeologický výzkum raně středověkého hradiště Na Jánu v Netolicích a objev zaniklé církevní architektury*, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 23, 2010, s. 193.

³ BENEŠ, Jaromír: *Archeologický výzkum hradiště na Jánu v Netolicích a budování archeoparku*, Zlatá stezka 15, 2008, s. 178–179.

⁴ BENEŠ, J.: *Archeologický výzkum*, s. 177; BENEŠ, J. – PARKMAN, M. – PTÁK, M. – ŠÁLKOVÁ, T.: *Archeologický výzkum*, s. 196–197.

⁵ RADOMĚRSKÝ, Pavel: *Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II. 2. České, moravské a slezské nálezy mincí údobí brakteátového*, red. Emanuela Nohejlová-Prátová, Praha 1956, s. 96, č. 1854.



●□1: Netolice a okolí – poloha nalezených kování a mincí:

1. Olšovice – mince Ludvíka Pobožného (kat. č. 4); 2. Netolice – karolínské nákončí (kat. č. 1);

3. Žitná – pozdně avarské nákončí (kat. č. 5); 4. Netolice – mince 10. století (kat. č. 3);

H. Netolice – hradiště Na Jánů.

Legenda: 1. kování karolínského typu, 2. kování pozdně avarského typu, 3. mince (grafika K. Levá).



●□2: Olšovice

(okr. Prachatic) – místo nálezu mince Ludvíka Pobožného blíže lesní cesty (foto N. Profantová).

Katalog nálezů

Nálezy pocházejí z let 2010–2016 z území zahrnujícího tři katastry: Netolice (dvě kování a jedna mince), Olšovice (mince) a Žitná (kování; obr. 1). Pouze místo nálezu nákončí 3/2013 (kat. č. 2) nedokážeme spolehlivěji lokalizovat, víme však, že se jedná o těsné sousedství hradiště v Netolicích.

NETOLICE (okr. Prachatice)

1. Nákončí č. 1/2010

Lité jazykovité neprolamované nákončí s rostlinným symetrickým mírně plastickým reliéfem a trojicí nýtů v řadě; motiv je sepjat uzlíčkem; na rubu mírně projmuté, slitina mědi (obr. 3:3).

Datace: 9. století.

Rozměry: 35 x 22 mm; hmotnost: 8,54 g.

Naleziště: **Netolice** (okr. Prachatice) 2010; V až JV od Netolic v lese, na okraji jámy snad vykopané již za 2. světové války (obr. 1:2).

2. Nákončí č. 3/2013

Niellem zdobené stříbrné, částečně zlacené štíhlé nákončí s téměř rovnou horní hranou; tři nýtky jsou umístěné ze spodní projmuté strany (jeden ve špici); na líci jsou čtyři páry nielem zdobených kroužků, na zašpičatělém konci je zřetelný zbytek rostlinného motivu, ve špičce otřelý; vhloubené pozadí zlacené v kontrastu k černé a stříbrné (obr. 3:1).

Datace: poslední třetina 9.–1. třetina 11. století.

Rozměry: délka 27 mm, šířka nahoře 11 mm; hmotnost: 4,4 g; náznak drobného poškození na spodní hraně.

Naleziště: **Netolice** (okr. Prachatice) 2013; zázemí hradiště Na Jánu, neupřesněno.

3. Mince



BAVORY nebo ČECHY

mincovna: *nejasná*, nepřidělený AR denár – imitativní ražba z období 967–976 Av.: rovnoramenný kříž, ve třech jeho úhlech po třech kuličkách;

opis: //CVILIV//HIV

Rv.: průčelí chrámu, pod lomenicí **INIL**, **VXA///IVV**

Lit.: HAHN, W.: *Imitativprägungen*, neuvádí.⁶

Ex.: ŠTĚPANČÍK, Z.: *Historické stezky*, s. 58–59, č. 41.⁷

0,64 g; 19,5 x 20,0 mm (soukromá sbírka)

Naleziště: **Netolice** (okr. Prachatice) 2014; v těsné blízkosti hradiště Na Jánu a jeho předhradí, na místě dnešní motokrosově dráhy; GPS – 49.0530844N, 14.2295306E +- 40 m (obr. 1:4).

OLŠOVICE (okr. Prachatice)

4. Mince



FRANCKÁ ŘÍŠE, Ludvík Pobožný (814–840)

mincovna: *Paříž* (?), AR denár, typ Class III, Group P, ražba po roce 822/823

Av.: rovnoramenný kříž, v jeho úhlech po kuličce, + **HLVDVICVS IMP**

Rv.: průčelí chrámu, pod lomenicí **II+II**, +**PISTIANA RELIGIO**

Lit.: DEPEYROT, G.: *Le numéraire carolingien*, s. 1179;⁸ COUPLAND, S.: *Money*, Class III, --;⁹ COUPLAND, S.: *Four Christiana Religio hoards*, s. 362–364, Group P: Paris (?).¹⁰

Ex.: ŠTĚPANČÍK, Z.: *Historické stezky*, s. 58–59, č. 40.¹¹

1,17 g; 19,4 x 19,4 mm; mírně olámaný střížek (soukromá sbírka).

⁶ HAHN, Wolfgang: *Imitativprägungen nach frühen bayerischen Münztypen in böhmischen und polnischen Schatzfunden*. in: Denárová měna na Moravě. Sborník prací z III. numismatického symposia 1979. Ekonomicko-peněžní situace na Moravě v období vzniku a rozvoje feudalismu (8.–12. století), red. J. Sejbal, Brno 1986, s. 285–299.

⁷ ŠTĚPANČÍK, Zdeněk: *Historické stezky a raně středověké mincovní nálezy. Příspěvek k poznání dálkových a regionálních komunikací v jižních a západních Čechách [diplomová práce]*, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, České Budějovice 2016, s. 58–59, č. 41.

⁸ DEPEYROT, Georges: *Le numéraire carolingien: Corpus des monnaies*. Wetteren 2008.

⁹ COUPLAND, Simon: *Money and Coinage under Louis the Pious*, Francia 17/1, 1990, s. 23–54.

¹⁰ COUPLAND, Simon: *Four Christiana Religio Hoards of Louis the Pious*, The Numismatic Chronicle 173, 2013, s. 349–365.

¹¹ ŠTĚPANČÍK, Z.: *Historické stezky*, s. 58–59, č. 40.

Naleziště: **Olšovice** (okr. Prachatice) 2016; východní úpatí vrchu Mužský (502 m n. m.), v lese, v nadmořské výšce 470 m, na katastru obce Olšovice, blíže katastru Netolic, nedaleko pozdějšího hradiště Na Jánu v Netolicích.¹² Místo leží blíže křížení dvou lesních cest, jedna vede z Olšovic přes Mužský. GPS – 49.0530844N, 14.2295306E +- 40 m, hloubka nálezu: 5 cm pod povrchem (obr. 1:1 a 2)

ŽITNÁ (okr. Prachatice)

5. Nákončí č. 2/2010

Lité jazykovité neprolamované nákončí s rostlinnou plastickou výzdobou spojenou do uzlíčku a lístky tvořícími vířivý motiv, obvod nákončí zvlněný nepravidelný – podle výzdoby, dva nýty ve svislé ose (obr. 3:2).

Rozměry: 30 x 18 mm; hmotnost: 7,2 g.

Naleziště: **Žitná** (okr. Prachatice) 2010 (pan Havlík); nález pochází z úbočí kopce v nadmořské výšce přes 560 m jižně od obce Žitná, dnes součást obce Hracholusky, jihozápadně od Netolic.

Kom.: slitina mědi, bez RFA nelze určit, zda bylo zlacené či nikoliv.

Analýza a datování kování

Ze souboru nálezů je nejstarší faléra pozdně avarského typu (kat. č. 5; obr. 3:2) s plastickou rostlinnou výzdobou z Žitné. Tomuto typu často zlacených předmětů byla nedávno věnována pozornost, a to včetně zmapování nálezů ve střední Evropě.¹³ Prostorově nejbližší nález pochází z Tismic (okr. Kolín). Nejvýchodnější registrovaný nálezový exemplář je znám z Potisí, nejjižnější pak z Kaposváru v západním Maďarsku. Jedná se o ozdobu koňského postroje, již lze datovat do poslední třetiny 8. století, případně samého počátku 9. století, ovšem jen podle dvou dobře datovaných jezdeckých hrobů, obou z Maďarska. Kování ze Žitné je ze všech kování tohoto typu nejužší, působí štíhlejším dojmem. Celkem čtyři ozdoby tohoto typu se našly v Čechách, jedna na Moravě. Je pravděpodobné, že se Tismic podílely na distribuci ozdob ve východní části Čech, ovšem do Netolic se ozdoba mohla dostat i přes východní Rakousko a dále Podunajím. Vždy se tedy již jednalo o dálkový kontakt. Ozdoba představuje jeden z nejstarších úžeji datovatelných nálezů na Prachaticku v raném středověku.

¹² BENEŠ, J. – PARKMAN, M. – PTÁK, M. – ŠÁLKOVÁ, T.: *Archeologický výzkum*, s. 191–204. Nejstarší dříve na internetu dostupná keramika může být i z 9. století (výlučně hřebenem provedená výzdoba, hřebenem provedené obloučky apod., jednoduché okraje), ovšem těchto nálezů je málo.

¹³ PROFANTOVÁ, Nada – KRIVÁNEK, Roman – FIKRLE, Marek – ZAVŘEL, Jan: *Tismic jako produkční a nad-regionální centrum Čech 8. a 9. století*, Památky archeologické 111, 2020, 193–271, zvl. obr. 28–31. Vystupují jako Netolice, ale již se jedná o katastr Žitné, prostorová informace nebyla kompletní.

Zbývá dvě kování z Netolicka jsou západního typu, v obou případech jde o nákončí, avšak chronologicky po sobě následující. Nákončí č. 1/2010 (kat. č. 1; obr. 3:3) bylo vyrobeno nejspíše v 1. a 2. třetině 9. století. Je západního původu nebo bylo ovlivněno touto produkcí (nýty v řadě). Je zdobeno rostlinnou výzdobou karolínského rázu, tzv. motivem rozvětvené palmetky spojené uzlíkem, a ve spodní části tvořící téměř palmetu v rámu. Tento motiv je velice blízký výzdobným polím nákončí dvou průvleček s prodlouženým krčkem z Břeclavi-Pohanska.¹⁴ Ty mají sice čtyři nýtky v řadě, ale jinak jsou kompozičně prakticky shodná (obr. 3:6–7). První pochází z ohrazeného knížecího (?) dvorce č. 1, průvlečka č. 2 se našla v objektu č. 210 v Lesní školce – tedy na předhradí. Tento objekt již B. Dostál spojil s výrobní, kovoliteckou činností na lokalitě.¹⁵ Obě tedy vznikly v Břeclavi-Pohansku v 9. století, spíše v jeho 2. polovině. Hodně zjednodušenou variantou téhož motivu je výzdoba nákončí z Mikulova (okr. Břeclav), kde uzlík chybí či spíše přímo nespojuje stonky (nalezeno 2011–2013; obr. 3:5). Na jazykovitém nákončí vysokém 28,5 mm se dochovaly dva nýtky v týlní řadě a po jednom náznak, jeden otvor je situovaný ve středu ukončení nákončí. Nelze vyloučit, že se jedná o nějakou konkrétní dílnu či předlohu všech nálezů. V takovém případě je jihočeský kus nejvíce vzdálený místu výroby na Pohansku.

Ostatní paralely jsou mnohem vzdálenější, volnou, o dost stylizovanější obdobou jsou nákončí ze Staré Kouřimi, hrobu 55,¹⁶ kde je motiv umístěn vzhledem k nýtkům opačně. Podobné zdobení lze nalézt na nákončí z H 223/51 ze Starého Města, které doprovází nákončí ještě v insulárním stylu (tedy počátek

¹⁴ DOSTÁL, Bořivoj: *Břeclav-Pohansko IV. Velkomoravský velmožský dvorec*, Brno 1975; TÝŽ: K sídlištní keramice blatnicko-mikulčického horizontu, Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity E 38 322/23, 1993, s. 59–90, obr. 5:5, s. 66.

¹⁵ DOSTÁL, B.: *K sídlištní keramice*. Nově MACHÁČEK, Jiří – GREGEROVÁ, Hana – HLOŽEK, Martin – HOŠEK, Jiří: *Raně středověká kovodělná výroba na Pohansku u Břeclavi*, Památky Archeologické 98, 2007, s. 146, 177, obr. 4d, tab. 18 – v objektu byly mimo jiné nalezeny dva kamenné brousky či prubířské kameny a kovadlinky, ale i kroužky z ochranné zbroje, objekt souvisí s jamami s Fe struskou. Dnes se však oproti Dostálovu názoru posunulo datování objektu do širšího 9. století. UNGERMAN, Šimon: *Tzv. blatnicko-mikulčický horizont a jeho vliv na chronologii raného středověku*, in: Karolínska kultura a Slovensko, ed. V. Turčian (Zborník Slovenského národného múzea. Archeológia. Supplementum 4), Bratislava 2011, s. 135–151.

¹⁶ ŠOLLE, Miloš: *Stará Kouřim a projevy velkomoravské hmotné kultury v Čechách*, Praha 1966, obr. 11a a XXIII.

9. století), a na průvlečce z H 114/51 se srdcovitou úponkou spojenou uzlíkem.¹⁷ Podobná průvlečka se našla ještě v Kosičkách ve východních Čechách (obr. 3:4).¹⁸

Lze tedy předpokládat, že jde buď o originální karolínský výrobek, nebo lokální, zřejmě jihomoravskou napodobeninu, jejíž výzdoba vychází zprostředkovaně z předloh ve Středomoří. Kování se do jižních Čech mohlo dostat ze západu i z východu – tedy přes jižní Moravu. Každopádně se do jižních Čech nákončí dostalo buď zároveň s karolínskou mincí, nebo jen o něco málo později.

Datování třetího, nejluxusnějšího kusu (kat. č. 2; obr. 3:1) je obtížné. Kování je západním importem a pohybujeme se v intervalu od 2. poloviny 9. do konce 10. či 1. třetiny 11. století. Výzdoba je jednoduchá, symetrické pásy spojených kroužků se objevují v 10. století, spodní umístění trojice nýtů je též častější v 10. než v 9. století.¹⁹ V mladším úseku 9. a 10. století je problémem absence hrobových nálezů s výbavou na západě a velká náhodnost i menší počet nálezů sídlištního rázu i jejich obtížnější datování. Jako kořist či import se objevují kusy z 9. století ve vikingském prostředí (např. Duesminde) převážně z 1. poloviny 10. století, většinou zdobené rostlinnými motivy.²⁰ Sama technika nemůže ozdobu datovat, v Čechách se však objevuje v raném středověku v polovině 9. století. Proto zatím zůstane datování nejluxusnějšího kusu široké.

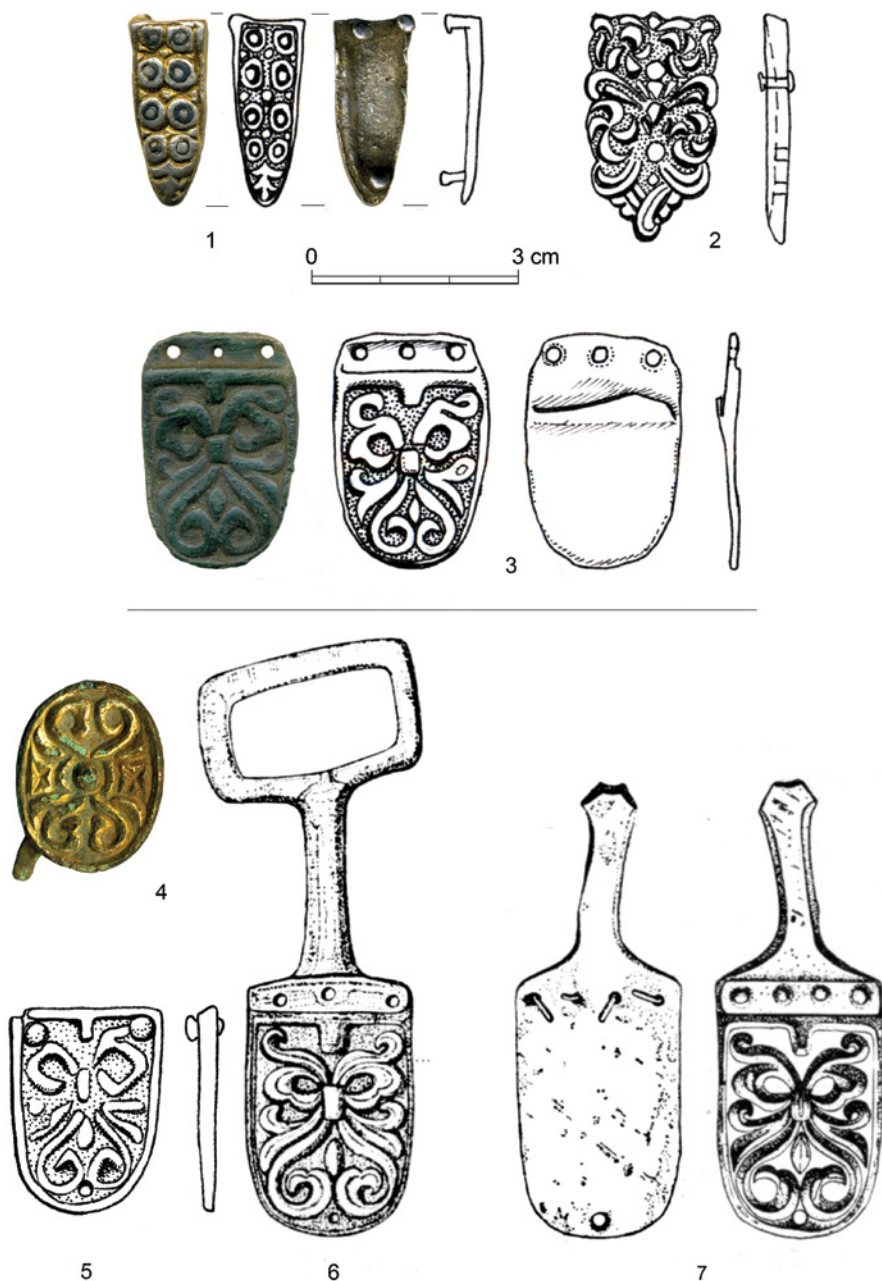
Na tomto místě jen připomeneme, že v Čechách dosud máme jen dvě další publikované lokality s výzdobou provedenou niellem, a sice Kolín – knížecí dvojhrob s nálezem zlaceného kalicha z poloviny 9. století (kování závěsu meče), a Starou Kouřim – botku bandéria bavorského původu z hrobu 55

¹⁷ HRUBÝ, Vilém: *Staré Město – Velkomoravské pohřebiště „Na Valách“*, Praha 1955, obr. 35:11, příp. 12, tab. 80:4, tab. 80:7.

¹⁸ PROFANTOVÁ, Naďa: *Luxusní karolínská průvlečka a nákončí z Kosiček, okr. Hradec Králové*, *Archeologie ve středních Čechách* 18, 2014, s. 869–873; TÁŽ: *Mocenské elity v Čechách 9.–10. století. Katalog*, in: *Velká Morava a počátky křesťanství*, ed. P. Kouřil, Brno 2014, s. 56–63.

¹⁹ Např. především na nákončích východního a středoevropského původu bez uplatnění niella; KOUŘIL, Pavel – GRÝC, Jana: *Early Medieval Stronghold in Opava-Kylešovice and Its Importance for the Understanding of the Silesian Region in the 10th–11th Centuries*, in: *Moravian and Silesian Strongholds of the 10th and 11th Centuries in the Context of Central Europe*, ed. P. Kouřil – R. Procházka et al., Brno 2018, s. 185–213; fig. 14:2, 6. V Čechách některá nákončí na Líbici nebo v Dolánkách-Rubínu, spojovaná též s východním vlivem – PROFANTOVÁ, Naďa: *Problém interpretace staromaďarských nálezů v Čechách*, in: *Bitka pri Bratislave v roku 907 a jej význam pre vývoj stredného Podunajska*, ed. T. Štefanovičová – D. Hulínek, Bratislava 2008, s. 149–168, zvl. obr. 11b, kde najdeme i podélné členění nákončí i dvě řady oválů místo kroužků. Ozdoby zdobené technikou niello jsou však doloženy také v Byzanci, kde se objevují minimálně od 5. století, v Panonii i ve Francké říši navazují výrobky na římské tradice.

²⁰ *Die Macht der Silbers. Karolingische Schätze im Norden*, ed. Egon WAMERS – Michael BRANDT, Frankfurt am Main 2005, s. 95, 135–141, kat. č. 30, 36 c, d a další. Tvarově a výzdobou se liší, kombinuje se zřejmě chronologický i funkční posun garnitury mečů a případně ostruh vůči drobnějším podkolením garniturám či jiné funkci.



●□3: 1., 3. Netolice; 2. Žitná; 4. Kosičky; 5. Mikulov; 6.–7. Břeclav-Pohansko (6. obj. 210).²¹

²¹ 1., 3., 5. kresba a foto L. Raslová; 2. podle PROFANTOVÁ, N. – KŘIVÁNEK, R. – FIKRLE, M. – ZAVŘEL, J.: *Tismice*, obr. 30:4 (fota); 4. podle PROFANTOVÁ, N.: *Luxusní karolínská průvlečka*; 6.–7. podle DOSTÁL, B.: *Břeclav-Pohansko IV.* a DOSTÁL, B.: *K sídlištní keramice*, obr. 5.

z téže doby.²² Další, podrobně nepublikovaný mladší kus pochází z hradiště Kozojedy-Dřevíč (okr. Rakovník). Tam se jedná o ozdobu nejspíše z 2. poloviny 10. století či přelomu 10. a 11. století, podle analogií z otonského prostředí.²³ Ve všech případech jde o importy ze západu, karolínské či patrně otonské. Není zcela jasné, zda šlo o nákončí opasku nebo např. tzv. podkoleních garnitur, které nosili jak frančtí velmoži, tak po jejich vzoru i velmoži na Moravě a nejspíše také i v Čechách, kde však nemáme jasně klasifikovatelné hrobové celky.

Analyza mincí

Denár Ludvíka Pobožného z Olšovic (kat. č. 4) je dalším z již osmi k dnešnímu dni známých nálezů mincí z karolínského období v Čechách.²⁴ Po prvním denáru Karla Holého (840–877) z Prahy-Šárky, denárech Karla Velikého (757–814) z Martinic-Hudčic, Tismic, Kostelního Hlavna a hromadném depotu mincí Ludvíka Pobožného (814–840) z Jedomělic se jedná o první nález denáru téhož panovníka typu kříž / kaplice s opisem *XRISTIANA RELIGIO*, který je jinak zřejmě nejhojněji raženým mincovním typem karolínské éry.²⁵

Mincovníctví vlády Ludvíka Pobožného, posledního panovníka vládnoucího jednotné Francké říši, sestává ze tří údobí. V letech 814–818 byl ražen portrétní typ denáru, navazující na obrazový vzor denárů Ludvíkova otce Karla Velikého.²⁶ Po něm následovaly denáry s křížem v poli a jménem panovníka v opise na líci a nápisem nesoucím název mincovny na rubu, kladené do období let 818–822/823.²⁷ K přelomu let 822/823 je pak doložena změna mincovního typu na typ kříž / kaplice, se jménem panovníka v opise aversu a opisem *XRIS-*

²² KOŠTA, Jiří – LUTOVSKÝ, Michal: *Raně středověký knížecí hrob z Kolína*, *Fontes Archaeologici Pragenses* 41, Praha 2014; PROFANTOVÁ, Naďa: *Karolínské importy a jejich napodobování v Čechách, případně na Moravě (konec 8.–10. stol.)*, in: *Karolínska kultura a Slovensko*, ed. V. Turčian (Zborník Slovenského národného múzea. Archeológia. Supplementum 4), Bratislava 2011, s. 71–104, obr. 3 a 7.

²³ To je předběžná klasifikace N. Profantové, možná bude celkově konečně zařazení širší. BEZÁKOVÁ, Jana – BLAŽKOVÁ, Kateřina – PROFANTOVÁ, Naďa – ŠÁMAL, Zdeněk: *Nové nálezy na hradišti Dřevíč (k. ú. Kozojedy, okr. Rakovník)*, *Archeologické výzkumy v Čechách 2020, Zprávy ČAS*, 2021, 29–30.

²⁴ Dosud nepublikované nově objevené nálezy zlomku denáru Karla Velikého z Vysokého Mýta a denáru Karla Holého z Chotěšova pak budou již sedmým a osmým nálezem v pořadí.

²⁵ HÁSKOVÁ, Jarmila: *Nález karolínského denáru v Šárce. K obchodním stykům českých Slovanů s říší francokou*, *Numismatický sborník* 9, 1964, s. 5–9; LUTOVSKÝ, M. – VIDEMAN, J.: *Nález*, s. 523–537; VIDEMAN, Jan – LUTOVSKÝ, Michal: *Nález karolínských denárů na Hradci u Hudčic (okr. Příbram). K problematice kontaktů franského impéria a Čech*, *Numismatický sborník* 26, 2011, s. 201–210; MILITKÝ, Jiří – PROFANTOVÁ, Naďa – VIDEMAN, Jan: *Pozdně římské mince a denár Karla Velikého (768–814) z areálu hradiště Tismic (okr. Kolín)*, *Numismatický sborník* 27/2, 2013, s. 179–190; POLANSKÝ, Luboš – KRÁSNÝ, Filip – KOUT, Adam: *Kolínský denár Karla I. Velikého nalezený u Kostelního Hlavna*, *Numismatické listy* 70, 2015, s. 105–107; VIDEMAN, Jan – PROFANTOVÁ, Naďa: *An der Ostgrenze des Frankenreiches. Ein Hortfund von Denaren von Ludwig dem Heiligen bei Jedomělice (Bezirk Kladno), Böhmen*, *Quaestiones Mediae Aevi Novae* 19, 2014, s. 367–390; BŘICHÁČEK, Pavel – ČECHURA, Martin: *Denár Karla II. Holého nalezený v Chotěšově*, *Numismatické listy* 75, 2020, s. 24–29.

²⁶ COUPLAND, S.: *Money*, s. 24–27, Class I.

²⁷ COUPLAND, S.: *Money*, s. 28–35, Class II.

TIANA RELIGIO na rubní straně.²⁸ Tyto denáry jsou považovány za obrazový prototyp hlavního proudu evropských denárových ražeb raného středověku.

Denár typu XRISTIANA RELIGIO byl ražen v několika mincovnách na území Francké říše. Rozlišit od sebe jejich produkci přitom není snadné. Ve své základní práci, věnované mincovnictví Ludvíka Pobožného, definoval S. Coupland devět skupin ražeb (Class III, Group A–J), které přidělil konkrétním mincovnám.²⁹ Vyslovil však předpoklad, že ražba mohla probíhat na 50–60 místech a navazovat tak na činnost 45 mincoven doložených z předchozího údobí.³⁰ V následujících studiích tento autor danou problematiku dále rozpracoval na základě rozboru nálezů, v nichž byl denár XRISTIANA RELIGIO zastoupen. Identifikoval při tom další skupiny ražeb (Class III, Group K–Y), zčásti přidělené konkrétním sídlům, některé doposud nepřidělené.³¹

Exemplář denáru z Olšovic lze podle dílčích charakteristických znaků identifikovat jako Class III, Group P, Paris (?), kterou S. Coupland přiděluje pařížské mincovně, byť s určitou mírou nejistoty.³²

Denár z této mincovny byl již zaznamenán také v bohatém souboru nálezů denárů Ludvíka Pobožného typu III v bavorském Podunají, a to v nálezu z Zirlu (PB Innsbruck, Rakousko).³³ Nález popisovaného exempláře z Olšovic je tak dalším dokladem obchodních kontaktů Čech s bavorským Podunajím v 9. až 10. století, jejichž intenzita se odráží v trvale vzrůstajícím počtu mincovních nálezů z tohoto období.

Denáry typu kříž / kaplice tzv. devítibodového typu, ražené v období první vlády vévody Jindřicha II. (955–976) v bavorských mincovnách v Řezně a Nabburku a také v biskupské mincovně v Augšpurku, byly bezprostředním vzorem pro první české mince. Produkce tohoto typu denáru v Bavořech byla dříve kladena do širšího období let 955–976.³⁴ Ve svých pozdějších pracích

²⁸ COUPLAND, S.: *Money*, s. 35.

²⁹ COUPLAND, S.: *Money*, s. 40–45.

³⁰ COUPLAND, S.: *Money*, s. 40.

³¹ COUPLAND, Simon: *The Roermond Coins Reconsidered*, *Medieval and Modern Matters* 2, 2011, s. 25–50; TÝŽ: *Privy Marks on the Christiana Religio Coinage of Louis de Pious*, in: Nummi docent! Münzen – Schätze – Funde. Festschrift für Peter Ilisch zum 65. Geburtstag am 28. April, ed. G. Dethlefs – A. Pol – S. Wittenbrink, 2012, s. 45–53; TÝŽ: *Four Christiana Religio Hoards*, s. 349–365; TÝŽ: *A Supplement to the Checklist of Carolingian Coin Hoards, 751–987*, *The Numismatic Chronicle* 174, 2014, s. 213–222; TÝŽ: *Seven Recent Carolingian Hoards*, *The Numismatic Chronicle* 174, 2014, s. 317–332; TÝŽ: *A Second Supplement to the Checklist of Carolingian Coin Hoards*, *The Numismatic Chronicle* 180, 2020, s. 259–286.

³² COUPLAND, S.: *Four Christiana Religio Hoards*, s. 362–364; S. Couplandovi z University of Cambridge tímto také děkujeme za konzultaci a potvrzení našeho určení.

³³ EMMERIG, Hubert: *Der Freisinger Münzschatzfund und das Geldwesen in Bayern zur Karolingerzeit. Mit einer Auswertung des Freisinger Traditionsbuches als geldgeschichtlicher Quelle*, in: *Sammelblatt des historischen Vereins Freising* 38, Freising 2004, s. 56–62, č. B3, 12, 17, 18, 22, 23, 26, 36–40; COUPLAND, Simon – EMMERIG, Hubert: *Neue karolingische Münzfunde aus Bayern und Österreich*, *Numismatische Zeitschrift* 125, 2019, s. 254–255, č. 11–19.

³⁴ HAHN, Wolfgang: *Moneta Radasponensis. Bayerns Münzprägung im 9., 10. und 11. Jahrhundert*, Braunschweig 1976, s. 80.

však W. Hahn posunul její zahájení až k roku 967.³⁵ První přemyslovské denáry bavorskou předlohu věrně kopírují, ovšem se jménem českého vévody BOLEZLAV DVX a mincovny PRAGA CIVITAS v opisech. Kromě bezpečně identifikovatelných bavorských a českých ražeb existuje poměrně rozsáhlá a různorodá skupina mincí téhož typu, které mají opisy natolik porušené, že nelze bezpečně stanovit jejich obsah. Mnohé z těchto mincí se navíc celkovou fabrikou liší od oficiálních předloh. Podstatná část se však od nich neodlišuje metrologicky ani jakostí kovu, byť již byla také zdokumentována i relativně početná sestava napodobenin, mající charakter dobových fals.³⁶ O původu těchto ražeb s nejasnými opisy, pro něž se vžil pojem imitativní ražby, panují stále nejasnosti. W. Hahn, který jako první sestavil jejich katalog a soupis známých exemplářů, vyslovil názor, že mohou pocházet z českého území a být produktem neoficiálních dílen, pracujících na různých místech země.³⁷ Vzhledem k tomu, že jsou mezi nimi také denáry staršího, tzv. třibodového typu, jehož ražba spadá do období před začátkem české knížecí produkce, domnívá se W. Hahn, že (snad některé) imitativní ražby jsou předchůdkyněmi oficiálních českých ražeb.³⁸ Tento závěr ovšem jistě nelze dělat paušálně. Mezi denáry zařazenými Hahnem do jeho katalogu imitativních ražeb jsou i mince, které nepochybně napodobují až oficiální české ražby a jsou tedy mladšího data.³⁹ Rovněž rozbory hromadných nálezů, v nichž byly Hahnem dokumentované imitace zastoupeny, neprokazují u tzv. devítibodového typu jejich dřívější výskyt oproti českým ražbám.⁴⁰ Místní původ a současně starší dataci ovšem nelze vyloučit minimálně u některých napodobenin třibodového typu, pocházejících z nálezů na českém území.

³⁵ HAHN, Wolfgang: *Herzog Heinrich II. von Bayern und die Anfänge der Böhmisches Münzprägung*, Wiadomości numizmatyczne 221, 1977, s. 162–167; TÝŽ: *Die administrativen Grundlagen der Typenvariation in der älteren bayerischen Münzprägung und ihre Signifikanz für die Datierung der ersten böhmischen Herzogsmünzen*. Numismatische Notizen zur Geschichte der Pfalzgrafen und der Burggrafen in Regensburg, Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte 31–32, 1981–1982, s. 108.

³⁶ VIDEMAN, Jan: *K postavení tzv. imitativních ražeb v počátcích českého (a moravského) mincovnictví v 10. století*, Numismatické listy 72, 2017, s. 10–25.

³⁷ HAHN, Wolfgang: *BLAGOTA CONIUNX und EMMA REGINA – einige Randbemerkungen zu den ältesten böhmischen Herzogsmünzen*, Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte 28–29, 1978–1979, s. 77.

³⁸ HAHN, Wolfgang: *Imitativprägungen nach frühen bayerischen Münztypen in böhmischen und polnischen Schatzfunden*, in: Denárová měna na Moravě. Sborník prací z III. numismatického symposia 1979. Ekonomicko-peněžní situace na Moravě v období vzniku a rozvoje feudalismu (8.–12. století), ed. J. Sejbal, Brno 1986, s. 293–294; HAHN, Wolfgang: *Die älteste böhmische Münzprägung Boleslaus II. – eine Materialzusammenstellung*, in: Moneta mediaevalis. Studia numizmatyczne i historyczne ofiarowane Profesorowi Stanisławowi Suchodolskiemu w 65. rocznicę urodzin, ed. B. Paszkiewicz, Warszawa 2002, s. 381.

³⁹ HAHN, W.: *Imitativprägungen*, s. 288, č. 24.

⁴⁰ HAHN, W.: *Die älteste böhmische Münzprägung*, s. 381, pozn. 5, uvádí jako příklad nálezu obsahujícího devítibodové imitace, ne však oficiální české ražby, nález Obra II (Obra Nowa), ten však nelze přijmout jako důkaz; LUKAS, Jiří – VIDEMAN, Jan: *Počátky českého mincovnictví*, Praha 2021, s. 65–66 dokládají, že tento depot byl uložen až po roce 975/976, zatímco nejstarší nálezy se zastoupením oficiálních českých ražeb mají *tpq* 970/971 (Kařdus-Ušć v Pomořanech), či *tpq* 970/971/973 (Obrzycko ve Velkopolsku).

Relativně početnou část imitativních ražeb z Hahnova soupisu reprezentují denáry, u nichž lze identifikovat jejich bavorský vzor. Nabízí se proto úvaha, zda nejde o produkty oficiálních bavorských mincoven, mající pouze výrazněji korumpované opisy či nápisy pod lomenicí. Ani tento opačný pohled ovšem zcela jistě nelze uplatnit paušálně, natož jej doložit nezvratitelnými důkazy. Musíme se tedy spokojit s tím, že každou z předmětných ražeb nebo jejich příbuzných skupin je nutno posuzovat individuálně. Konkrétní bavorský vzor můžeme s jistou dávkou opatrnosti určit i u imitativního denáru z Netolice. Nápis pod lomenicí naznačuje, že jeho předlohou mohl být řezenský denár typu Hahn 15 j1.1, s nápisem WIL pod lomenicí. K této skupině písmen má alespoň nápis netolické ražby nejbliže.⁴¹



●□4: a) **BAVORY, Jindřich II.** (955–976, 1. vláda), *Řezno*, denár Hahn j1.1, rub;
b) **Netolice, imitativní denár**, rub (kat. č. 3). Z archivu J. Videmana (Zvětšeno 1,5:1).

Poloha jednotlivých písmen nápisu pod lomenicí poměrně přesně odpovídá hypotetickému vzoru, byť řezač kolků některé linie nápisu pod lomenicí začlenil do opisu v obvodovém kruhu. Přesto není příliš pochyb o tom, že netolická mince je soudobou či následnou napodobeninou původní oficiální bavorské předlohy. W. Hahn identifikoval dva ražební kolky rubové strany řezenského devítibodového denáru s WIL pod lomenicí, označené v jeho aktualizovaném korpusu jako 15 j1.1 a 15 j1.2.⁴² Liší se v dílčích detailech, zejména v poloze písmen pod lomenicí, u obou je však opis nezkomolený, pouze s mírně zkráceným názvem mincovny v podobě RENA CIVITAS. Rubová razidla byla použita v kombinaci s pěti lícními razidly, která mají opět všechna korektní znění opisů HEMRICVS DVX či jen mírně zkrácené HEMRCVS DVX.⁴³ Není zde tedy žádný náznak významnější postupné degradace opisů, jehož výsledkem by byl zcela zkomolený opis na netolické napodobenině.

⁴¹ HAHN, W.: *Moneta*, s. 80; TÝŽ: *Grundzüge der Altbayerischen Münz- und Geldgeschichte. Teil 8b. Die Regensburger Münzprägung in den Jahren 967–976: Frühe Typen Herzog Heinrichs II.*, *Money Trend* 33/11, 2001, s. 119.

⁴² HAHN, W.: *Grundzüge*, s. 119.

⁴³ HAHN, W.: *Grundzüge*, s. 119, av. 31.

Tomu, že se v našem případě nejedná o oficiální produkt vévodské mincovny, nasvědčuje i relativně velmi nízká hmotnost 0,64 g. Statistické údaje z Hahnových prací ukazují, že hmotnost bavorských denárů devítibodového typu se sice pohybuje ve značně širokém rozmezí, s nejnižší zjištěnou hodnotou 0,8 g a nejvyšší až 1,75 g, okrajové hodnoty jsou však výjimečné a nejčtenější hmotnostní parametry jsou okolo 1,15 g.⁴⁴ Podobně i hmotnost prvních oficiálních českých ražeb se pohybuje nejčastěji v rozmezí 1,05–1,20 g, byť ve srovnání s řezenskou produkcí je o něco nižší. Průměr olšovické mince 19,5 x 20,0 mm vylučuje možnost, že by se mohlo jednat o poloviční nominál, tedy obol. Lze sice předpokládat určitý hmotnostní úbytek způsobený korozními vlivy, případně čištěním, ani obojí však nemůže být zdůvodněním tak výrazného rozdílu.

Mince nebyla bohužel dána k dispozici pro provedení alespoň povrchových či dalších doplňkových nedestruktivních analýz kovu, které by případně mohly naše úvahy nad jejím charakterem významněji dokreslit.

Závěrem lze říci, že nález další imitativní denárové ražby na našem území, učiněný v blízkosti hradiště, které bylo podle písemných zpráv i dle archeologických nálezů ve 2. polovině 10. století významným správním střediskem dané oblasti, a v blízkosti hlavního komunikačního koridoru, dobře koresponduje s dosavadním obrazem nálezů mincí z rané fáze peněžního oběhu v Čechách ve 2. polovině 10. století.

Prostorový kontext a dálkové komunikace

Kovové nálezy včetně vzácných mincí pocházejí též z prostředí, kde nebylo dosud známé soudobé osídlení. Na Prachaticku není prokázáno dosud osídlení keramiky pražského typu. Povětšinou známe raně středověká sídliště jen z povrchových sběrů, nejbližší Netolicím jsou Babice a Mahouš-Němčice.⁴⁵ Několik středohradištních střepů včetně jednoho okraje pochází i z Obory-Žitné (č. 14 u Parkmana), tato poloha je dosti blízká poloze karolínského nálezu.⁴⁶ Nejbližší mohylové pohřebiště je v lese Na Slouních, kde byl zjištěn dodatečný žárový pohřeb s nádobou v pravěké mohyle.⁴⁷ Další je potom mohylník Lékařova Lhota, který je však o něco mladší (dva kostrové hroby z 2. poloviny 9. až 1. poloviny 10. století) se staršími počátky, na ty ukazují žárové hroby. Největší kumulace nálezů starší a střední doby hradištní je zjištěna ve Vítějovicích (tři sídliště, mohyly).⁴⁸ Jde ovšem o mimořádnou koncentraci raně středověkých

⁴⁴ HAHN, Wolfgang: *Grundzüge der Altbaierischen Münz- und Geldgeschichte. Teil 8a. Die Regensburger Münzprägung in den Jahren 967–976: Frühe Typen Herzog Heinrichs II.*, *Money trend* 33/10, 2001, s. 59.

⁴⁵ PARKMAN, Marek: *Osídlení Prachaticka v raném středověku*, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 16, 2003, s. 129–194, obr. 19 a 21.

⁴⁶ PARKMAN, M.: *Osídlení*, obr. 19:14–17.

⁴⁷ LUTOVSKÝ, Michal: *Jižní Čechy v raném středověku. Slovanské osídlení mezi Práchní a Chýnovem*, Praha 2011, s. 237.

⁴⁸ BENEŠ, Jaromír – LUTOVSKÝ, Michal – PARKMAN, Marek: *Výzkum raně středověké mohyly u Vítějovic na Prachaticku*, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách 20 – Jubilejní Sborník k 60. narozeninám J. Michálka*, České Budějovice 2007, s. 367–384, obr. 1, 9, 10 a 2, 4.

lokalit v rámci jižních Čech. Před vznikem netolického hradiště je ve sledovaném prostoru jediná opevněná poloha – spíše však sídlo příležitostné – na katastru obce Jáma, tedy mimo tradičně osídlené území (nadmořská výška přes 800 m n. m.).⁴⁹ Tato lokalita je z našeho pohledu významná, neboť z ní pocházejí další dvě ozdoby pozdně avarského typu,⁵⁰ což ukazuje na nenáhodnost výskytu pozdně avarské ozdoby postroje v Žitné. Osídlení 9. století lze považovat za doložené, 2. polovina 8. století je spíše zatím nejistá. Proto ozdoba pozdně avarského typu představuje zároveň se žárovými mohylami nejstarší raně středověké stopy osídlení.

Zároveň nejsou dostatečně objasněné počátky osídlení v prostoru netolického hradiště v samotné poloze Na Jánu, kde nejstarší zveřejněná keramika může patřit již 9. století. Přes v úvodu zmiňované publikace neumíme přesněji říci, kdy v průběhu 10. století se hradiště stalo nadregionálním centrem.

Přímo však jednotlivé starší ozdoby ani minci z Olšovic s konkrétními sídelními formami nespojíme. Jakým způsobem se kovové ozdoby a mince mohly dostat do českého prostředí? Nejpravděpodobnější vysvětlení lze hledat v síti nadregionálních či dálkových komunikací.

Prachaticko sice leželo v českém pomezím hvozdu, avšak proudilo jím několik významných dálkových komunikací, jejichž zrod snad lze spatřovat již v pravěku.⁵¹ Z pohledu Netolicka jsou přitom zvláště významné dvě, Linecká a Zlatá. Linecká stezka patřila mezi nejstarší stezky na jihu Čech. Její existence je předpokládána již v pravěku v době popelnicových polí.⁵² Jak už samotný název napovídá, spojovala Podunají (Linec) s českou metropolí – Prahou. Vedla v ose Linec přes Netolice (České Budějovice) a dále ve směru Písek, Příbram, Mníšek pod Brdy a k Praze.⁵³ Spojitost s Lineckou stezkou je možné hledat v nálezů denárů Karla Velikého z konce 8. století z hradiště Martinice-Hradec u Hudčic.⁵⁴ Málo poznané Hudčice mohly představovat jedno z center 9. století, které však zaniklo na počátku 10. století.⁵⁵ Stejně jako Netolice leželo i hradiště u Hudčic na pomyslné ose Linecké stezky. Hromadným nálezem z pozdějšího období, vztahujícím se k Linecké stezce, je nález denárů knížete

⁴⁹ LUTOVSKÝ, M.: *Jižní Čechy*, s. 237.

⁵⁰ PARKMAN, Marek, *Nové poznatky k raně středověkému osídlení hradiště Jáma u Vadkova na Prachaticku*, v přípravě pro tisk.

⁵¹ Srov. CHVOJKA, Ondřej – JIRÁŇ, Luboš: *Kontakty jižních Čech a rakouského Podunají v době popelnicových polí*, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 17, 2004, s. 163–165; KUBŮ, František – ZAVŘEL, Petr: *Zlatá stezka. Historický a archeologický výzkum významné středověké obchodní cesty 1. Úsek Prachatic – státní hranice*, České Budějovice 2007, s. 19; ŠTĚPANČÍK, Z.: *Historické stezky*, s. 58–59, č. 40–41.

⁵² CHVOJKA, O. – JIRÁŇ, L.: *Kontakty*, s. 163–165.

⁵³ HRAŠE, Jan Karel: *Zemské stezky, strážnice a brány v Čechách*, Nové Město nad Metují 1885, s. 45–46; VONDROVSKÝ, Václav – PTÁK, Martin – KOVÁŘ, Daniel – JOHN, Jan – HOJEROVÁ, Hana: *Zpráva o výsledcích terénní prospekce v rámci projektu Linecká stezka*, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 28, 2015, s. 96.

⁵⁴ LUTOVSKÝ, Michal – VIDEMAN, Jan: *Nález denárů Karla Velikého z hradiště Hradec u Hudčic, okr. Příbram*, Archeologie ve středních Čechách 15, 2011, s. 523–537.

⁵⁵ LUTOVSKÝ, M.: *Jižní Čechy*, s. 147.

Oldřicha ze Zlivi z 1. poloviny 11. století; na lokalitě je doloženo mladohradištní osídlení.⁵⁶ Linecká stezka však byla nejspíše méně významná než cesta řezenská, před existencí písemných zpráv to odvozujeme jen z faktu, že od roku 845 do 70. let 10. století bylo právě Řezno církevním a politickým centrem prvního řádu, to podle nás spoluurčovalo i význam jeho komunikačního spojení. O centrech osídlení v oblasti Lince a tedy vyústění Linecké stezky pro 9. a 1. polovinu 10. století nemáme dosud dost kvalitních informací.

Také historie Zlaté stezky sahá snad již do pravěku. V písemných prameňech vystupuje Zlatá stezka až v 11. století. Již od počátku byla vymezena městem Pasov na Dunaji a osadou vyšehradské kapituly v Prachaticích – dnešní vesnice Staré Prachatice.⁵⁷ V raném středověku hrála Zlatá stezka důležitou roli v komunikaci s Bavorsy. Ve Starých Prachaticích existovala v 9. až 10. století nejspíše tržní a podle některých interpretací snad i celní osada, jež plnila ochrannou funkci na důležité komunikaci. Jejím významu nasvědčuje stavba kamenného kostela sv. Petra a Pavla z přelomu 11. a 12. století.⁵⁸ Příznačné je, že druhá písemná zmínka o netolickém hradišti, uvedená v Kosmově kronice k roku 1106, zaznívá v souvislosti se stezkou, která spojovala Čechy s Bavorsy (Řeznem).⁵⁹ Naše nálezy ukazují delší kontinuitu pohybu na nich.

Proto nález mince 10. století a kování zdobeného niellem (3/2013) souvisí zcela jistě s netolickým hradištěm; v případě starší karolínské mince a starších kování je souvislost s dálkovými cestami zřejmá, ovšem v rámci struktury osídlení zatím nelze jednoznačně interpretovat a konkretizovat. Snad nové poznatky o výšinné lokalitě Jáma lépe nasvětlí roli polohy ve struktuře osídlení.

Závěr

V textu je představeno pět mimořádných nálezů z oblasti Netolicka (Netolice, Olšovice, Žitná: rozmezí cca do 7 km) na Prachaticku z konce 8. až přelomu 10. a 11. století, včetně dvou vzácných mincí. Nálezy lze spojovat s přítomností společenských elit v 9. a 10. století na Prachaticku, případně již od přelomu 8. a 9. století. Nejluxusnější je niellem zdobené zlacené nákončí, nejmladší z ozdob.

Mince Ludvíka Pobožného typu CHRISTIANA RELIGIO, nejspíše ražená v Paříži, je teprve druhou ražbou tohoto panovníka nalezenou v Čechách, jinak se jedná o sedmý, respektive osmý nález karolínské mince 8. až 9. století na našem území. Všechny nálezy ukazují na dálkové kontakty oblasti, a to nejprve slabší, orientované na jihovýchod (pozdně avarský typ), a od 2. čtvrt-

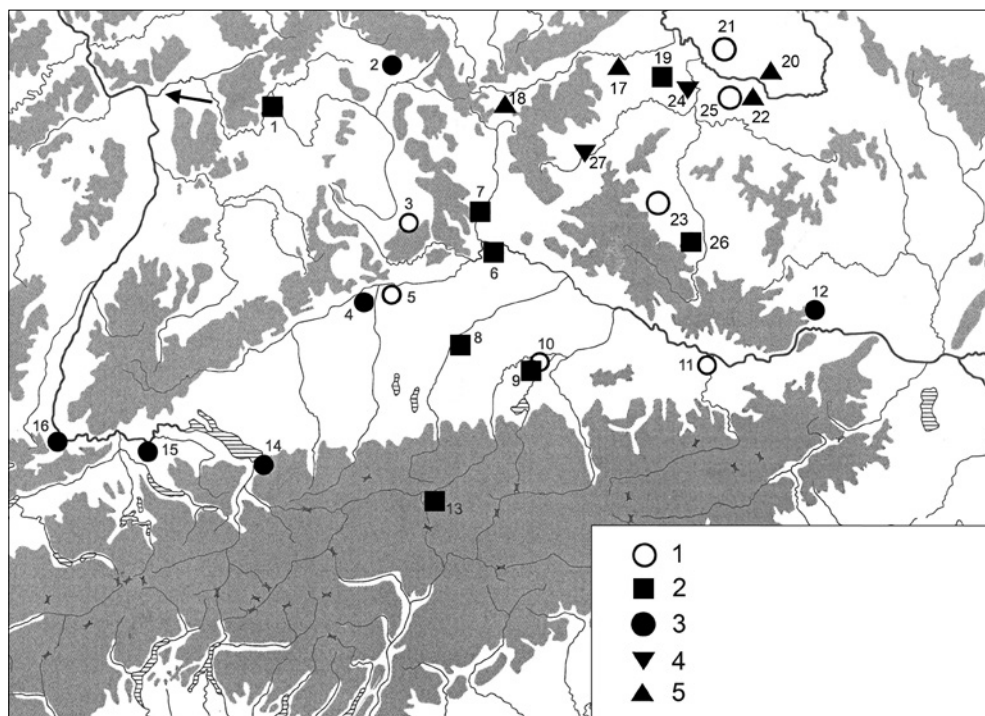
⁵⁶ BENEŠ, Antonín – HÁSKOVÁ, Jarmila – PAVLŮ, Irena – WEISS, Oldřich: *Denárový nález ze Zlivi, o. České Budějovice*, Numismatický sborník 15, 1979, s. 141–179; CACH, František: *Nejstarší české mince IV. Dodatky*, Praha 1982, s. 15; MILITKÝ, Jiří – ZAVŘEL, Petr: *Rané středověké osídlení v okolí Českých Budějovic*, Archeologické rozhledy 50, 1998, s. 408 a 417.

⁵⁷ KUBŮ, F. – ZAVŘEL, P.: *Zlatá stezka*, s. 19–20.

⁵⁸ KAŠIČKA, F. – NECHVÁTAL, B.: *Tvrze*, s. 110–112; PARKMAN, Marek: *Osídlení Prachaticka*, s. 134 a 149.

⁵⁹ KOSMAS, s. 153.

tiny 9. století intenzivnější, cílené na západ a jihozápad.⁶⁰ Zde uvažujeme buď o fungování pozdější Linecké stezky, nebo o napojení na pozdější Zlatou stezku. Zvýraznění orientace na západ od 2. čtvrtiny 9. století odpovídá jiným regionům v Čechách, především středním Čechám. Rozšířili jsme doklady o oběhu karolínských mincí v Čechách a o těsné vazbě k Bavorsku 9. století, tedy šířeji k Francké říši. Mince představuje první případ v jižních Čechách, ovšem ve stejném koridoru byla nalezena i mladší imitativní mince ražená buď v Bavorsku, nebo v Čechách podle bavorského vzoru mezi lety 967–976. Stříbrné nákončí č. 3/2013 (kat. č. 2) naznačuje delší trvání těchto vazeb. Právě oběhem těchto západních mincí se Čechy v 9. století výrazně liší od Moravy (obr. 5).



●◻ 5: Karolínské mince ražené v Itálii nalezené ve východním Bavorsku, Rakousku a části Švýcarska, všechny mince z Čech a nejdůležitější karolínské importy v Čechách (výběr), naznačující průběh komunikací na západ i jih: Lokality: 1. Karlburg; 2. Einberg; 3. Eysölden; 4. Burghöfe, 5. Burgheim; 6. Řezno; 7. Burglengenfeld; 8. Freising (24 exemplářů); 9. Hüttenberg; 10. Altötting; 11. Enns; 12. Kronnsegg; 13. Ampass; 14. Lauterach (16 exemplářů); 15. Bülach; 16. Basilej. Čechy: 17. Dolánky-Rubín; 18. Cheb a Jindřichov; 19. Jedoměřice; 20. Kolín; 21. Kostelní Hlavno; 22. Kouřim; 23. Martinice; 24. Praha-Šárka; 25. Tismice; 26. Olšovice; 27. Chotěšov (podle: VIDEMAN, J. – PROFANTOVÁ, N.: *An der Ostgrenze*, Abb. 7, doplněno). Legenda: 1. Karel Veliký, 2. Ludvík Pobožný, 3. Lothar I., 4. Karel Veliký nebo Karel Holý, 5. důležité západní importy konce 8. a 9. stol. v Čechách v trase cest.

⁶⁰ Nově je doložena lokální napodobenina železného nákončí západního typu z Libětic na Strakonicku. PROFANTOVÁ, Naďa – JOHN, Jan: *Železné nákončí z hradiště u Libětic*, Archeologické výzkumy v jižních Čechách, 34, 2021, 55–66.